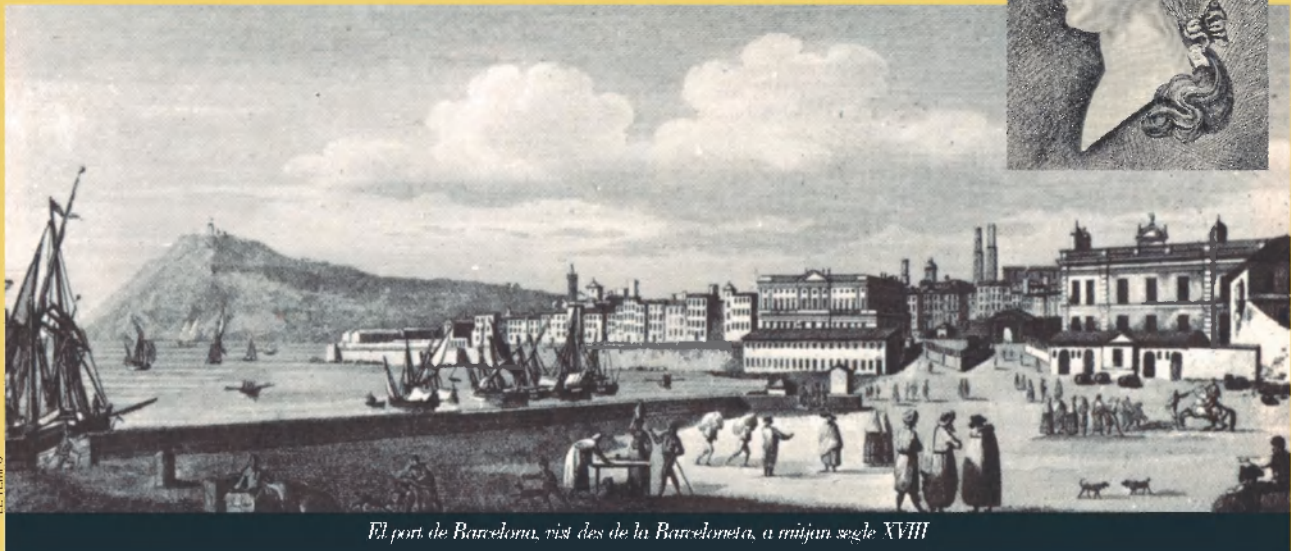

Un seductor entre reixes

El port de Barcelona, vist des de la Barceloneta, a mitjan segle XVIII

Som al 1768. A la Ciutadella de Barcelona es troba un presoner molt especial; la seua detenció ha commocionat tota la ciutat: és Giacomo Casanova, l'aventurer venecià. El seductor més mític de tots els temps passà algunes hores amargues en la seua visita a casa nostra, i en deixà constància en les memòries.

El venecià Giacomo Girolamo Casanova ha passat a la història per les seues nombroses aventures galants; malgrat això, la seua importància com a home il·lustrat i com a fidel testimoni de la seua època és indefugible. L'any 1768 viatjà per València i Barcelona, i deixà escrit a *Històries de ma vida* el relat de totes les seues peripècies.

Nascut a Venècia el 1725, Giacomo Girolamo Casanova de Seingalt s'ha convertit per a la imatge col·lectiva d'Occident en el prototip de seductor. El seu nom és sinònim d'aventura galant i en moltes llengües fins i tot s'utilitza la frase "ser un Casanova" per qualificar tots els que tenen una demostrada capacitat d'atracció envers els altres. De la lectura de les seues memòries, escrites en francès sota el

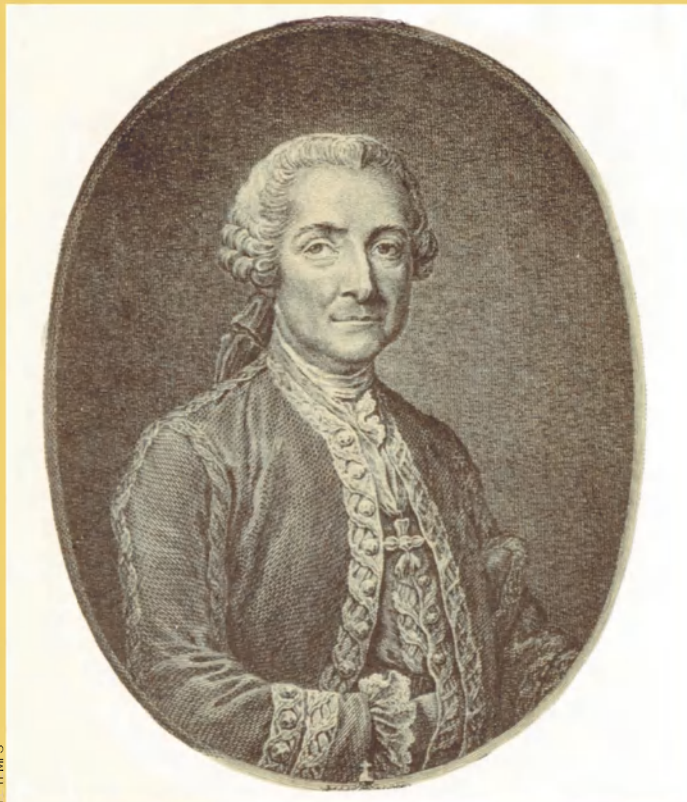
títol d'*Histoires de la ma vie*, es dedueix que si el venecià no va mentir gaire, la seua fama és del tot justificada. Aquesta faceta, però, de la seua vida, n'ha enfosquit d'altres que, sens dubte, el situen entre els esperits més inquiets de l'Europa del segle XVIII. Després d'interrompre les seues primeres vocacions, primer l'eclesiàstica i després la militar, Casanova es va dedicar a viat-

>>>>

jar per tot el continent, recorrent les principals ciutats, les corts i els cercles de vida cultural. En un moment en què les idees il·lustrades començaven a obrir-se camí per aquestes terres, el venecià es va mostrar com un fervent partidari de la modernització política i de la secularització de la vida pública. El seu interès per les ciències pràctiques i la seua clara oposició als elements religiosos més conservadors, com la Inquisició, i als que més influïen en la vida política, com els jesuïtes, el convertiren en enemic de certs grups de poder que no dubtaren a utilitzar contra ell tota la seua força. Acusat de “pràctiques ocultistes”, va patir presó a Venècia, d'on es va escapar amb un inversemblant però efectiu pla de fuga.

Un assassinat a Madrid. No seria l'última vegada que Casanova acabara tancat entre els murs d'una cel·la. L'any 1768 va fer un viatge per conèixer la cort i les principals ciutats del rei Carles III d'Espanya. El seu caràcter aventurer i els seus embolics sentimentals el dugueren dues vegades entre reixes. La primera va ser a Madrid, i la segona, a Barcelona.

En arribar a Madrid, Casanova es va instal·lar i va començar a realitzar algunes visites per introduir-se en la vida social de la capital. Després de parlar amb l'ambaixador de Venè-

El comte d'Aranda

*El seu caràcter
aventurer
i els seus embolics
sentimentals
el dugueren
a estar entre
reixes a Venècia,
Madrid i
Barcelona*

cia —que no podia acollir-lo oficialment perquè Casanova tenia en la seua ciutat república un plet amb la Inquisició—, l'aventurer va visitar el pintor Mengs, aleshores artista de la cort, i el comte d'Aranda que en aquests moments dirigia les reformes del govern des del seu lloc de president del Consell de Castella.

Casanova era apreciat per la fama que el precedia i per la seua conversa, hàbil i intel·ligent. Com que el venecià no sabia estar-se sense una dona (o més) al seu costat, va iniciar el ritual de la capital per a trobar parella: va aprendre a ballar el fandango i va visitar les esglésies de Madrid, fins que va iniciar un festeig

amb Dona Ignacia, una bella jove filla d'un orgullós gentilhome.

Tot semblava anar molt bé fins que la curiositat per les dones, una vegada més, va fer perdre el venecià: “Davant d'on jo vivia hi havia una casa d'aspecte senyorial, habitada per un home ric i distingit. No diré qui era, perquè potser encara viu. M'havia adonat que, molt sovint, en una de les finestres del primer pis, una mà blanca sortia enfora de la gelosia. Amb això, la imaginació em va començar a fer de les seues, com sempre, i es va inventar una d'aquelles belles castellanes d'ulls negres, pell blanca i cintura esvelta. La veritat és que la meua imaginació ho havia encertat, perquè un bon dia es va

obrir la gelosia i vaig veure una persona molt gentil, pàl·lida i somniadora.” Amb un reclam així, la reacció de Casanova era inevitable; va començar a fer signes clars de la seua admiració per aquella beutat misteriosa: “Em pose la mà al cor, després als llavis i prenc l'actitud d'un home ferit d'admiració, però no descobrec en aquesta cara virginal senyals d'emoció ni de simpatia.” La raó d'aquesta resposta tan freda es va fer prompte evident, “veig un home embolicat amb una capa fosca que obre amb precipitació la porteta del davant i desapareix”. No hi ha dubte que la dama n'espera un altre i que Casanova no té res a fer. Però al cap d'una estona els esdeveniments es precipitaren: “Al cap d'un quart d'hora, la gelosia va tornar a alçar-se i la bella veïna, més pàl·lida que abans, surt a recolzar-se a l'ampit. Aquella vegada, tanmateix, em mira obstinadament. Jo comence les meues protestes d'amor i crec descobrir un vague somriure en els seus llavis. Final-

ment, prove un gest significatiu que és correspost: un altre senyal m'ordena silenci i discreció, després m'és assenyalada una clau i un paper i la gelosia torna a abaixar-se. En un tancar i obrir d'ulls isc al carrer, em pose sota la finestra de la desconeguda i el paper i la clau em cauen dins el barret. Una vegada de nou a casa, llegesc el paper escrit en francès: "Sou gentilhome? Sou valent i discret. Em puc fiar de vos? Vull creure que sí. Veniu, doncs, a les dotze de la nit. Amb aquesta clau podreu obrir la portella esculturada de la casa del costat; jo hi seré. Guardeu el més profund misteri i no vingau abans de les dotze."

Casanova es prepara per a la que sembla una més de les seues aventures de seducció. Es vesteix amb tota cura i oblida per complet Doña Ignàcia. A les dotze en punt travessa la porta i és rebut per una dona que l'agafa per la mà i el condueix a través d'un llarg corredor. La dona és molt bella: "Mai no havia vist una cara més graciososa, animada, d'una expressió tan noble." Després d'arribar a una habitació, on unes cortines cobrien el llit, la desconeguda va interrogar Casanova:

—M'estimeu?

—Si us estime? I podeu dubtar-ne? El meu cor, la meua vida, tot el que tinc és vostre.

—Us crec. Doncs bé, jureu-me per aquest crucifix que em concedireu el favor que us demanaré.

—Ho jure.

—Sou tot un gentilhome; veniu.

I el porta cap al llit...

Casanova té el cor joiós i es prepara per a l'escena final d'aquesta apassionada trobada, però en córrer les cortines, tot canvia de sobte: "Damunt del llit hi havia un cadàver, el cadàver d'un home jove, de fesomia molt escaient; el

Charles III, pintat per Mengs

desordre dels seus vestits i la posició que tenia indicaven que havia estat mort en un d'aquells moments en què la mort sembla més llunyana."

Una visita arqueològica. La dama explicà al sorprès seductor que l'home havia estat el seu amant, però que, farta dels seus enganys, havia decidit matar-lo. Ara demanava la seua col·laboració per llançar-ne el cadàver a un riu que passava prop de la casa. Casanova s'havia compromès amb la paraula donada poc abans, però veia perfectament el perill que comportava la situació; dubtava... Finalment, la seua cavalleriesitat

el va impel·lir a ajudar la dona, va prendre el cadàver i el va tirar al riu. En tornar a la seua estança va descobrir que estava tot tacat de sang i va decidir eliminar qualsevol classe de prova.

L'endemà, tot nerviós encara, mentre es preparava per anar a dinar a casa del pintor Mengs, Casanova va ser detingut i emprisonat al Buen Retiro sota l'acusació de posseir armes. Sabien les autoritats alguna cosa de la seua aventura nocturna? Semblava que no. A mesura que passava el temps, el venecià va anar fent-se a la idea que no havia estat descobert i que, per tant, el seu emprisonament es devia a alguna arbitrietat de la justícia espanyola. Així doncs, va enviar diverses cartes, una de les quals al comte d'Aranda, per exigir-li amb vehemència —i una certa impertinència també— la seua llibertat.

Pocs dies després li va arribar, doncs, la llibertat, i amb solemnitat. El mateix alcalde de Madrid el va anar a alliberar i una comitiva de soldats el va acompanyar amb cerimònia fins a sa casa per a retirar els segells amb què l'havien tancada. Casanova era feliç, però no entenien res.

L'endemà, el mateix comte li va explicar que la seua "aventura nocturna" havia tingut un testimoni que l'havia denunciat. Malgrat tot, el comte li digué que Casanova havia obrat "com un espanyol" i que, després d'interrogar la dama i saber que el mort era "molt mal subjec-

>>>>

L'alcalde de Madrid va anar a alliberar-lo i una comitiva de soldats el va acompanyar amb cerimònia fins a sa casa per a retirar els segells que la tancaven

Entrada de Carlos III a Madrid, el 13 de juliol de 1760

te”, les autoritats havien decidit guardar el cas en secret, enviar la dona a l’estranger i alliberar el cavallerós venecià.

Casanova va comprendre que en aquesta ocasió havia estat molt a prop de posar-se en un embolic de conseqüències dramàtiques i va decidir realitzar una sèrie d’excursions instructives per allunyar-se de la capital. Abans, però, va mantenir algunes trobades secretes amb Doña Ignacia, a la qual va ajudar a desprendre’s dels prejudicis religiosos. Casanova opinava que “les devotes són més sensibles que les altres dones als plaers corporals”, i com que el venecià tenia molt clar que “l’austeritat només és bona per als capellans”, va recomfortar sobre els seus genolls la dama castellana fins que “la nostra posició va canviar. Ja no era Ignacia la que estava al damunt dels meus genolls”. Conclou l’aventura, el nostre cavaller va fer via cap a València.

Abans, però, va voler visitar les ruïnes de Sagunt, acompanyat de mala gana pel seu tragner i un jove capellà aragonès, col·legues de viatge que no entenien el seu entusiasme per les pedres. “Vaig trobar els merlets de la muralla d’aquella fortalesa en perfecte estat de conservació, tot i que la construcció data de la segona guerra púnica. Hi vaig veure moltes inscripcions, desgraciadament indesxifrables per a mi, com per a molts d’altres, però que no ho haurien estat per a un La Condamina o un Séguier. El capellà va

semblar que se sorprenia de l’emoció que m’humitejava les parpelles en veure aquelles restes glorioses.”

En els braços de la voluptuosa Nina.

En arribar a València, Casanova hagué d’aconterar-se amb un “mal llit” perquè una companyia d’òpera italiana havia pres tots els allotjaments de la ciutat. El venecià va decidir de trobar-se amb el director per fer una passejada i prendre alguna cosa a qualsevol taverna, però el seu compatriota va fer una radiografia molt poc benèvola dels locals valencians: “En tot

*A València,
va conformar-se
amb un mal llit,
perquè una
companyia
d’òpera italiana
havia pres tots
els allotjaments
de la ciutat*

València no hi ha un sol lloc en què un estranger pugua oferir-se un refresc decentment ni reposar una estona. Les tavernes són brutes i poc sanes; la gent que s'hi troba, innoble i fastigosa, i el vi, detestable.”

Malgrat aquest primer diagnòstic, Casanova es dedicà a recórrer la ciutat per fer-ne el propi: “València és la pàtria del papa Alexandre VI, el cèlebre Borja, a qui el pare Petau, jesuïta, dóna l'epítet indulgent de *non adeo sanctus* (no més sant del que cal). Com a bon curiós, vaig visitar tot el que la ciutat presenta de notable, però em vaig sentir molt lluny de compartir les admiracions (banals) de tants escriptors que n'han parlat; això passa sempre que un home es resigna a veure les coses de la vora i en detall. En efecte, València, situada en una posició magnífica, no gaire lluny del mar, banyada pel Guadalaviar, voltada d'indrets riallers, sota un cel sempre blau i net; València, rica sobretot de les més belles produccions vegetals, residència d'un arquebisbat, amb una clerecia les rendes de la qual passen del milió d'escuts; València, que posseeix una noblesa nombrosa i distingida, i amb dones que, si no són les més belles, almenys són les més eixerides d'Espanya... no deixa per això de ser un sojorn desagradable per a un estranger. Fins i tot amb diners a la mà, no és fàcil procurar-s'hi les primeres necessitats de la vida: mal llit, mala taula, gens de tracte i, per tant, cap conversa. En les poques reunions privades de la noblesa no es parla sinó de frivolitats, perquè, com que no té Universitat, no hi ha cap home de veritable mèrit. Pel que fa a la ciutat, els seus edificis públics i les esglésies, l'ajuntament, la borsa i les drassanes, els cinc ponts sobre el Guadalaviar i les seves dotze portes, tot plegat no tenia cap atractiu per a mi, ja que calia pagar la visita d'aquelles curiositats al preu d'una extremada fatiga. Els carrers no són empedrats i no hi ha passeigs. És veritat que en sortir del clos de les muralles un hom se sent àmpliament recompensat: els voltants de València realitzen el fabulós paradís terrenal.”

Castell de Sagunt

Però un paradís terrenal no podia ser complet per al nostre viatger sense una bella companyia femenina. Assistint a una correguda de bous, Casanova va distingir entre el públic una dona “molt bonica i vestida amb gran elegància”. Resultà ser una ballarina italiana anomenada Nina, que aleshores era l'amistança del capità general de Catalunya, el comte Ricla. Per pressions del

bisbat, el comte havia allunyat la seua amiga i l'havia instal·lada envoltada de luxe en un lloc que el nostre viatger descriu així: “Bona casa a prop de la ciutat, voltada d'un gran jardí: mobles sumptuosos, lacais amb lliurea, gran luxe pertot però sense gust.”

El venecià va aconseguir fer-se invitar a la casa, i prompte va veure que la ballarina estava per >>>>

EL TEMPS

ell. No obstant això, la vulgaritat i la procacitat de la dona no estimulaven Casanova: “Pels encisos exteriors, aquella dona era veritablement seductora. Jo sempre he pensat, però, que la bellesa sola no és prou per inspirar amor.” En la primera trobada nocturna, tot i que les insinuacions de Nina van ser molt directes, “duïa una roba molt sumària i la seua posició, quan vaig acostar-m’hi, era passadorament indecent: portava la camisa i una faldilla molt fina i tenia les cames més amunt

que el cap”. El seductor, que ara era seduït, es va resistir i va tornar cap al seu allotjament, disposat a abandonar València i a viatjar cap a Barcelona. En la darrera visita, la de comiat, Casanova no va poder evitar cedir als encants de Nina, que va exigir del veterà conquistador (aleshores ell tenia quaranta-vuit anys i ella, vint-i-dos) un esforç que a aquest va semblar un poc excessiu: “Vam fer un sopar deliciós i, després, vaig fer tot el que va voler i vaig poder, tenint en compte que jo no em trobava

en l’edat dels prodigis. Aquesta dona estranya no tenia ni cor ni sentits; s’avenia a tot fredament; veritable fenomen femení que, gràcies a la desmoralització creixent, cada dia és menys rar.”

Presó a Barcelona. Finalment, Casanova va anar-se’n cap a Barcelona, però no per això va poder escapar de l’encalç de la devoradora Nina. El bisbat de Barcelona havia rebaixat la seua vigilància i havia permès al comte de

*Al costat, les torres de Serrans de València. Dalt, una estampeta de la vida popular.
A sota, una festa de boucs de l'època.*

Ricla de recuperar els favors de la seua amistançada sempre que ho féra de manera discreta. Així doncs, Nina també va fer via cap al nord. De fet, Casanova va descobrir, en hostatjar-se a l'hostal de Santa Maria, que la ballarina ja havia demanat al propietari que tractara com un rei el seu hoste.

Com solia fer, Casanova va anar a entrevistar-se amb les autoritats, en aquesta ocasió amb el virrei –que no era altre que el comte de Ricla–, el qual el va convidar a un cerimoniós dinar en què

no va deixar de plànyer-se perquè no havia pogut estar a Madrid. El venecià va creure que el comte no sospitava res de les seues relacions amb Nina i estava tranquil. La ballarina, però, després de dedicar-se uns dies en exclusiva al seu protector, va tornar a requerir la visita de Casanova. Segons el venecià, l'aventura no tenia cap interès, potser perquè ell no portava la iniciativa o potser pel tarannà de la dama. Ara bé, malgrat tot, llegim en els seus escrits: “No sentia cap atracció per aquella noia;

però, per fer-la contenta, em vaig creure en l'obligació de no interrompre les meues visites.”

Aquella especial percepció dels deures d'un cavaller seria de nou la perdició de Casanova. Un oficial el va advertir que el comte sabia alguna cosa de les “visites”, i que seria millor que les evitara. Però Casanova no va voler renunciar-hi. Una nit, en tornar de la casa de Nina, va caure en una emboscada. Va poder escapar, tot i que hagué de lluitar amb forces, i al pit >>>>

Festa amb dansa en el pare, una representació d'Amicomi

li va quedar la marca d'un tret que de poc no l'encertà. L'endemà, en desparar-se, "tenia el llit voltat d'esbirros; em van prendre tots els papers, em van detenir i ja em teniu a la Ciutadella. Em paren un mal jaç, em donen la capa, posen el forrellat a la porta i em quede submergit en les meues reflexions".

Malgrat la detenció, Casanova, que ja estava acostumat a passar algunes temporades a la presó, no va perdre l'humor i es va fer dur "un bon dinar. El meu desastre no em va privar de fer-li l'honor. Fins diré en elogi meu que mai no havia tingut tanta gana".

Tres dies després, Casanova va ser conduït al pati de la presó. Era el mes de desembre. "El fred era força viu i queia una neu menuda i espessa." Allà fora, un oficial va intentar de treure-li la capa. Casanova s'hi va resistir i l'oficial, amb veu emocionada, li va replicar: "Aviat no l'haureu de

menester." El venecià s'esgarrià. Davant d'ell hi havia set o vuit soldats posats en dos rengles amb l'arma al braç: l'executaven!

Casanova va protestar i va cridar, i va ser conduït a un calabós on un carceller li indicà que hi romandria vint-i-quatre hores. Un

*L'afusellament
no era real,
havia estat només
un simulacre,
una broma cruel
d'un tal Passano,
vell enemic de
Casanova que
estava a Barcelona*

poc alleugerit pel termini, el venecià va demanar al vigilant per què l'executaven. Sorprès, el carceller va contestar-li que ell no havia rebut cap de les ordres habituals en els casos de condemnes a mort. L'afusellament no era real, havia estat només un simulacre, una broma cruel inspi-

rada per un tal Passano, un vell enemic de Casanova que aleshores es trobava a Barcelona i que havia volgut escarmentar el venecià amb l'ajuda d'alguns soldats, els quals, incitats per una bossa de diners, van interpretar aquella grotesca comèdia.

A la torre, Casanova va estar tancat durant quaranta-tres dies, amb la sola i escadussera companyia del carceller. Durant aquest temps es dedicà a escriure "amb llapis i de memòria, la *Reputació completa de la Història de Venècia*, d'Amelot de la Houssaye". Finalment, el Dia dels Innocents va ser alliberat, sense rebre cap explicació sobre els motius de la detenció. En eixir, va descobrir que "Nina feia grans bocades d'haver-me donat els diners a grapats i que fins havia confessat

al comte de Ricla que jo era el seu amant". Indignat per la traïció i pel comportament del comte, Casanova es va presentar l'endemà del seu alliberament a l'òpera per deixar ben clar que continuava sent un personatge públic i que no tenia res a amagar. Però la funció va ser suspesa per una ordre

*La seua fugida no
va ser tranquil·la.
Tres individus
malcarats
el perseguien
i va haver de fer
jornades nocturnes
per escapolar-se
cap a França*

superior: "Aquesta ordre només podia venir del virrei. Jo vaig entendre de seguida que anava per a mi, i la resta de la ciutat també.

"La vigília de Cap d'Any del 1768 vaig marxar de Barcelona cap a Perpinyà."

La fugida de Casanova no va ser tranquil·la. Tres individus malcarats el perseguien i va haver de fer jornades nocturnes per escapolar-se cap a França, on, per fi, es va trobar segur. De totes maneres, prompte es va veure embolicat en altres aventures, el desllorigador de les quals era, com sempre, una dona atractiva.

Jordi Sebastià ■